

PSİKODRAMANIN “KARŞILAŞMA, EŞLEME, GERÇEKLİK VE ARTI GERÇEKLİK” TEMEL KAVRAMLARI İLE KÜÇÜK PRENS KİTABININ İNCELENMESİ

Ece İbanoğlu^{*}, Seda Çetin^{}, Gökçe Soydal Darıcı^{***}, Burcu Kuloğlu^{****}, Gülhan Çobanoğlu^{*****}**

^{*} Psikolog, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi

^{**} Psikolog, Türk Eğitim Derneği,

^{***} Psikolog, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

^{****} Uzm., Başkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi

^{*****} Sosyal Hizmet Uzmanı Gölbaşı Şehit Ahmet Özsoy Devlet Hastanesi

43. Uluslararası Katılımlı Grup Psikoterapileri Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Kurumsal desteklerini esirgemeyen Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsüne; bilgisi ile bizlere rehberlik eden Uzm. Psk. /Psikodramatist Gözde Özer Danış'a, bu araştırmanın tüm aşamalarında bize elinden gelen her desteği sağlayan grup arkadaşımız Fatma Nur Uçaral'a ve Gül Muratoğlu'na, çalışma sürecinde onay ve desteklerini hissettiğimiz psikodrama eğitiminde birlikte yol aldığımız grup arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

ecee.ibanoğlu@gmail.com, 05373290212,
sedacetin88@gmail.com, 05373028600,
gokcesoydal@hotmail.com, 05068626246,
kulogluburcu@gmail.com, 05557103623,
gulhancobanoğlu@gmail.com, 05536089358

ÖZET

GİRİŞ: Bu çalışmada, Antoine de Saint-Exupéry'nin yazdığı, Cemal Süreya ve Tomris Uyar'ın Türkçe 'ye çevirdiği Küçük prens kitabı, Psikodrama yönteminin incelenilecek sembolik öğeler barındıran alegorik çocuk romanı türünde bir kitap olması ve protogonist çalışmasına uygun bir hikâye örüntüsü içermesi sebebiyle seçilmiştir. Kitap, “karşılaşma, eşleme, gerçeklik ve artı-gerçeklik,” öğeleri açısından incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma kapsamında betimsel veri analizi kullanılmış, veriler kitap incelemesi tarama modeli ile elde edilmiş ve tematik çerçeveye uygun olarak yorumlanmıştır. **YÖNTEM :** Küçük prens kitabının sahne olarak kabul edildiği bu çalışmada, araştırmayı yapan yazar grubun ortak düşüncesi(GOD), grup yöneticisi olarak kabul edilmiştir. Pilot ise grup halkasında ısınan birey, diğer bir deyişle, o oturumun protogonisti yerine kullanılmıştır. Sahne; pilotun altı yaşından getirdiği, yetişkinlere dair bir yaşantı paylaşımıyla başlar ve protogonistin grup halkasındaki bir üyeyi, altı yaşındaki hali olarak eşlemesiyle devam eder. Küçük prens artık sahnededir. Protogonistin yaptığı eşleme ile, gezegenlere yolculuk başlar. Her gezegen protogonist için ayrı birer karşılaşmadır. Pilot bu karşılaşmalardaki farkındalıkları kazandıktan sonra küçük prens ile vedalaşır ve grup halkasına oturur. Son bölümlerde ise sahnelemiş olduğu oyunla ilgili paylaşımlarını yansıtan metinler yer almaktadır. **BULGULAR:** Çalışmada gözlemlenen ve yorumlanan veriler yazarın metinde aktardığı ile sınırlıdır. Ayrıca çalışmanın nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmesi sebebiyle grup üyelerinin yorum ve incelemesi, rol kuramı temelli ve dört ana tema üzerinden sınırlandırılmıştır. **SONUÇ:** Bu kapsamda çalışmamız, edebi kitap üzerinde psikodrama çalışmasının betimsel analiz kullanılarak yapılan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikodrama, Küçük prens, Artı gerçeklik, Karşılaşma, Eşleme

BOOK REVIEW OF THE LITTLE PRINCE WITH THE KEY CONCEPTS OF PSYCHODRAMA; ENCOUNTER, DOUBLING, REALITY AND SURPLUS REALITY

ABSTRACT

Introduction: In this study, *The Little Prince*, a famous allegorical children's novel by Antoine de Saint-Exupéry, was examined with the concepts of Psychodrama since it contains symbolic elements and has a story pattern suitable for working with the protagonist. The book was examined in terms of "encounter, doubling, reality and surplus-reality". Descriptive data analysis was used in the qualitative research and the data was obtained through scanning the book reviews and interpreted in accordance with the thematic framework. **Method:** The book of *The Little Prince* is considered as the stage while the common idea of the author group in this research (CIA) is regarded as the director. The pilot substitutes the protagonist of the session, in other words, the warming up individual in the group circle. The stage begins with pilot sharing an experience about adult life, which he had at the age of six. Then the protagonist doubling a member of the circle with his six-year-old being. There *The Little Prince is!* The journey to planets starts with the doubling made by the protagonist. Every planet happens to be a different encounter for the protagonist. Having been gained awareness from each encounter, the pilot leaves *The Little Prince* and takes place in the group circle. Finally, last few chapters reflect his/her inner process sharing during his performance. **Results:** The data observed and interpreted in the study are limited to what the author quotes in the text. Furthermore, the review and interpretations of the group members bounded by perspective of Role theory and four main themes, since the study uses qualitative research method. **Conclusion:** To our knowledge, this is the first example of the study of descriptive analysis method of psychodrama on a literary book.

Key Words: Psychodrama, *The Little Prince*, Surplus reality, Encounter, Doubling

GİRİŞ

Psikodrama, Avusturyalı hekim ve psikiyatri uzmanı J. Moreno'nun insanda fark ettiği spontanlık, yaratıcılık ve eylem gibi üç dinamiği temel alarak geliştirdiği bir psikoterapi yöntemidir (Moreno, Blomkvist & Rützel, 2013). Grup çalışması içerisinde kişinin kendinde deneyimlediği duygu düşünce ya da davranışlar, grup yöneticisi eşliğinde oluşturulan güven ortamında ortaya konur. Ortaya çıkan şey grubun katılımıyla canlandırılırken, kişinin kendisiyle ve çevresiyle sürdürdüğü ilişkiler sözlü ve sözsüz iletişim biçimleriyle yeniden ele alınır (Djuric, Velkovic & Tomic, 2016). Psikiyatrist J.L. Moreno, modern psikoloji ile dramayı bir araya getirerek psikodramayı geliştirdiğini anlatır. Tıp ve Teoloji eğitimleri alan Moreno, diyalog felsefesinin kurucusu Martin Buber'in "Ben" ve "Sen" kavramlarını ilişkisinden ortaya çıkan şey olarak tanımladığı gerçeklik ile ilgili fikirlerinden çok etkilenmiştir. Aynı zamanda bireyin yaşamında bilinçdışının gücünü ve etkisini savunan Freud'un kaldığı noktayı daha ileriye taşıyarak, Freud'un savunduğunun aksine asıl önemli olanın ne cinsel ne saldırgan enerjiler değil "insan karşılaşması" olduğunu savunmuştur (Djuric, Velkovic & Tomic, 2016).

Psikodrama felsefesinin temel prensiplerden olan karşılaşma kavramını, Moreno'nun tanımıyla, varoluşçu felsefenin de temel kavramlarından birini oluşturmaktadır. Kişinin kendi yaşamında, ilişkide olduğu önemli bireylerle gerek yardımcı egolar (diğer ben kavramı) aracılığıyla sahnelenen oyun sırasında, gerekse gerçek yaşamında yaşadığı olaylar sırasında yüzleşmeleri, karşılaşmadır. Yardımcı ego, psikodrama çalışmasında bir bireyin başka bir bireyin rolünü alması ve rolünün aldığı bireymiş gibi davranması ile oluşur. Karşılaşma kavramı psikoterapiyi bireysel düzlemde bireylerarası boyuta taşıyarak, psikoterapi tarihinde yeni bir dönem başlatmıştır (Karp, Holmes & Tavon, 2013). Psikodramanın bir diğer önemli özelliği ise spontanlıktır. Moreno'ya (1980) göre, kişilerarası ilişkiler, spontanlık zemininde kurulur. Bu zeminde karşılaşma ise çaba gösterilmesi gereken bir amaçtır. Aynı zamanda karşılaşma; rol değiştirme tekniği ile yakın ilişkilidir. Altınay (2015)'a göre; diğerlerini tanıma becerisi olan karşılaşmada, rol değiştirebilme ve yaşantılanan durumu algılayabilme kapasitesi önemlidir. Özbek ve Leutz (2003) psikodrama

sahnesinin artı gerçeklik içinde rol değiştirme tekniği ile sahnenin sahibi olan kişinin durum ya da olayı yaşantılmasını ve anlamlandırabilmesini m¼mk¼n kıldığından bahseder. Rol değiştirme ve spontanlığın kişinin duygusunu anlamaya, onu tanımaya imk¼n sağladığını anlatır. Bir diğer terim olan karşılaşma ise şu şekilde tanımlamaktadır: “İki kişinin karşılaşması: g¼z g¼ze, y¼z y¼ze ve senle yakınlışınca g¼zlerini yerinden çıkaracağım ve kendiminkilerin yerine koyacağım ve sen de benimkileri çıkaracak ve kendininkilerin yerine koyacaksın. Sonra ben seninkilerle bakacağım ve sen de benimkilerle bakacaksın” (Moreno, 1946/1980). Burada ifade edilmek istenilen şeyi ise Baim, Burmeister ve Maciel (2013) “başkaları ile s¼rd¼r¼len ilişkide, onların bakış aıclarını gerçek derinliği içinde g¼rmeye (authentic) hakiki bir istek duymak ve sahnelemek, karşılaşmadır” diyerek ¼zg¼n bir şekilde ifade etmiştir. Sahnelenen oyun sırasında sadece karşılaşma tekniği değil birden fazla teknikten yararlanılabilmektedir. Bunlardan ¼nemli bir tanesi eşleme tekniğidir.

Psikodramanın sahnede kullanılan en temel tekniklerinden biri olan eşleme tekniği, sahnede çalışan protogonistin kendini duygusal anlamda sıkışık hissettiği anda duyarlılık, empati ve karşı aktarım ¼gelerini kullanarak bireyin kendi duygu ve d¼ř¼ncelerini ifade edebilecek s¼zc¼klere d¼kmesine yardımcı olur (Blanter, 1973). Protogonistin ben/sen ayrımı g¼zetmeksizin grup ¼yelerinden herhangi birini, kendi varlığının uzantısı olarak tanımladığı bir uygulamadır da denilebilir. Eşlemede grup y¼neticisi ya da ¼yeleri protogonistin arkasına geçerek protogonistin ifade edemediğini d¼ř¼nd¼ę¼ ve sahnedeki protogoniste uyduğunu hissettikleri duyguları sesli bir şekilde ifade ederler. B¼ylece protogonistin s¼ylemedięi, s¼ylemek istemediği veya bilincinde olmadığı, bastırdığı duygular açığa çıkartılır (¼zbek ve Leutz, 2013). Eşleme yapan grup ¼yesi ya da psikodramatistin, sahnedeki protogonistin hissettiklerine uygun eşleyip eşlemediği, kişinin y¼z ifadesi ve bedensel tepkisinden anlaşılmaktadır (G¼kler ve G¼kler,2011). D¼kmen (1995)’in belirttiği gibi protogoniste uyan eşleme sahnenin ortamını ısındırmakta ve oyunun daha verimli olmasını sağlamaktadır. Protogoniste uymayan eşlemeler için, şendil (2010), eşleme yapan bireyin s¼ze d¼kt¼ę¼ duygu ve d¼ř¼nceler protogoniste uymaz ise bu ifadeyi kabul etmeyerek geri çevirme hakkına sahip olduğunu belirtir. Sahnede b¼t¼n bunlar gerçekleşirken bireyin varlığını yaratıcı ve spontan olarak ortaya koymasını sağlayan ana ereve ise gerçektir.

Bireye ait duygu ve d¼ř¼ncelerin, spontan ve yaratıcı bir şekilde sahnelenen oyun içersinde ifade edilebilmesi ancak “gerçeklik”e bağlı kalınarak m¼mk¼nd¼r. ¼zbek ve Leutz (2003) gerçekliği, bireyin varoluşunu somut olarak ortaya koyan ¼gelerden biri olarak tanımlar. Kavramsal olarak bakılacak olursa, Karp ve ark. (2013), Moreno gerçekliğini; “Zaman, Sahne, Grup/İzleyiciler, Y¼netici ve Protogonist” olarak ayırdığı beş ¼ge ile tanımlar. Altınay (2015) ise gerçek ya da değil, psikodrama sahnesine taşınan her olayın, r¼ya, istek ya da hal¼sinasyon bile olsa, gerçek bir durum gibi ortaya konulması gerektiğinden bahseder.

Sahneye taşınan her olayın spontan bir şekilde ¼yelerin yaratıcı yanlarından beslenerek ortaya konması da ¼nemlidir. Moreno’ya (1980) g¼re birey, yaşamında ¼retkenlięini ¼zg¼rce ortaya koyamazsa ya da hayal g¼c¼nden yararlanarak yeni bir şey ortaya koyabilen yanı engellenirse yaratıcılık n¼rozu oluşur. Psikodramada amaç, bu engellenmeyi ortadan kaldırmak, duygu ve d¼ř¼nceleri ¼zg¼rleřtirerek iyileştirmektir. S¼zl¼ anlatımlar ya da ig¼r¼ kazanma odaklı terapi yaklaşımları ile bu m¼mk¼n olmaz. Ancak sorunun kendi zamanında ve ortamında kendi gerçekliği içinde yeniden eylemle ortaya konması, bu iyileşmeyi sağlayabilir. atışmanın ya da sorunun yaşandığı koşulları bulmak her zaman m¼mk¼n olmayabilir. İmgeleme yeteneği sayesinde, kendi gerçeğine içtenlikle bağlı yarı-gerçek ortam ve durumlar yaratılabilir. ¼rneęin, geçmişte çalıştığı ofiste iş arkadaşı ile yaşadığı bir sıkıntıyı canlandıran kişinin psikodrama sahnesinde, telefon yerine geçen bir kalem, masayı simgeleyen bir sehpa, dolap ve raflar için seçilen sandalyeler ve yardımcı oyuncularla, yarı-gerçek ofis ortamı d¼zenlenebilir. Bu sayede geçmişte yaşanan olaylar gerçeğine en yakın şekilde imgelelenerek, yeniden yaşantılırlar; “şimdi ve burada” d¼zlemine taşınır. Yeniden oluşturulan bu gerçeklik zemininde yaşananlar, bireyin eski d¼ř¼ncelerini geride bırakmasına, kendisinin saf gerçeği hakkında yeni bir bakış açısı geliştirmesine hizmet eder (Moreno’ya, 1980). Shakespeare’in yazdığı Nutku’nun (2013) T¼rkeye çevirdiği “İnsanın Yedi ağı” şiirinde bu yalın gerçeği ř¼yle anlatır: “B¼t¼n d¼nya bir sahnedir. Ve b¼t¼n erkekler ve kadınlar sadece birer oyuncu. Girerler ve çıkarlar. Bir kişi bir çok rol¼ birden oynar.” Terapilerin hassasiyetle y¼r¼t¼lmesi gerektiğini ve her çeşit hayal kurmanın sakınca yaratacağını ¼ne s¼ren bazı kişiler, gerçekliğin uzağındaki bu d¼zmece “miş gibi” yaşantıyı ve sahtelik ¼zerine kurulu bu rol oyunun kandırmaca olarak eleştirirler (Kellerman, 2013). Oysa ki, psikodramada “miş gibi” oyunlar, sahte benlikler geliştirilmesi değil aksine kişinin yeni roller denemesi, kendi içindeki tamamlanmamış parçaların geliştirmesi g¼zetilir. Rol oynama kişinin ¼zerinde yeni bir kıyafet denemesi gibidir. Bu eylem kıyafeti deneyen kişiyi değiştirme aksine

daha iyi ve rahat hissetmesine hizmet eder. Gerçekliğin daha derinleşebilmesi ve bağlayıcılığından uzaklaşabilmesi için ise artı-gerçekliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Temel öğelerden olan bu iki kavramın yakın ilişkisini tanımlayarak artı-gerçeklik daha iyi ifade edilebilir.

Psikodramanın temel öğelerinden bir diğeri olan artı-gerçeklik kavramı; gerçekliğin daha geniş ve derin bir açıdan bakılan hali olarak tanımlanır (Moreno ve ark, 2013). Bireyin kendi hayatında tecrübe ettiği ya da edebilme kaygısı yaşadığı şu anki gerçekliğinde yer alan her konu psikodramada çalışılabilir. İhtiyaç olduğu fark edilmesi halinde bireyin çocukluğunda yaşadığı süreçler oynanarak gerçekliğin bağlayıcılığından uzaklaşılabilir. Buna ek olarak bireyin iyi oluşu için gerekli olduğu düşünülen kesitler, derinlemesine irdelenerek artı-gerçeklikte ortaya çıkartılıp kendi içindeki tamamlanmamış parçaların tamamlanabileceği ifade edilmektedir (Holmes, Karp ve Watson, 2013). Moreno (1993) sahnede oluşan artı gerçeklik için orada bulunan bireyin kendi gerçeklik keşfinden daha ilerisine geçebilmesini sağladığını ifade eder. Kısaca, kendi hayatındaki alanının zenginleşmesine olanak verir. Artı-gerçekliğin bireyi, gerçekliğin bağlayıcı özelliğinden arındırmak ya da kurtarmak olarakta bilinen bir tarafı vardır. Diğer bir açıdan Holmes ve ark. (2013), artı-gerçekliği; bireyin bildiği ya da bilmediği hayatında yer tutan farklı gerçekliklerinin kesiştiği ve bu gerçekliklerle yüzleştiği alan olarak da ifade etmiştir. Artı-gerçeklik'te önemli olan noktalardan biri ise kişiyi özgürleştirerek kendini algıladığı ve o an hissettiği gibi aktarabileceği bir ortam oluşturulmasıdır. Aynı zamanda izleyenlerin ne düşündüğünü önemsemeden kendini eylemselleştirebildiği alanı olması da çok önemlidir (Kellerman, 2013). Leutz (1974), bir protogonistin yaralarını onarabileceği bir ortam oluşturulabilmesi için masallar, öyküler ya da rüyaların oynanabileceğini ifade eder. Böylelikle yaşanan olayların dışına çıkılarak, yaşanmamış ya da hayal edilmiş durumlarda protogonistin süreci olarak çalışılabilir. Artı-gerçeklikte birey, sadece hayatın gerçekliği ile kendi içinde sakladığı fantezilerinin uyumsuzluğu içerisinde değil, daha büyük bir mekanizmanın parçasıdır. Nesnelere, insanlardan ve durumlardan oluşan bir psikodrama dünyasıdır. Buradan yola çıkılarak artı gerçeklik, Hamlet oyununda, Hamlet'in babasının hayaletinin, duygusal algılarımızla sahnede en az Hamlet kadar gerçek olduğunu ve var olduğunu ifade eder. Sahnede somutlaşan bu durum, gerçekte olmayan olguların ve varsayımların görünür olmasına fırsat verir. Blatner (1993), dramanın; diğer sanat dallarından farklı olarak, insanın yaşadığı ruhsal karmaşayı ve çelişkileri ortaya koymasına hizmet ettiğini; yaşantıların, ifade edilememiş taraflarının netleştirilmesini ve kişiliğin farklı yönlerinin kolaylıkla fark edilmesini ve benimsenmesini sağlayarak tedavi eden, iyileştirici bir yöntem olduğundan bahseder. Bu açıklama psikodrama sahnesinin kritik rolünü vurgulayıcı niteliktedir. Belirtilen dört temel ögenin psikodrama kuramına göre uygulanabilmesi için sahne, gruba ısınan birey, protogonist ve psikodramatist gibi kavramlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Grup yöneticisi ya da psikodramatist olarak adlandırılan terapist, yönetimini gerçekleştirdiği grup üyelerinden, kendi içinde eksik kalan ya da tamamlanmamış parçaların gelişmesi için sorunlarını canlandırarak ifade etmelerini ister. Bu esnada hiçbir plan yapılmaksızın o anki duygu ve düşüncelerin eylemleştirilmesi beklenir. Bu yöntemle, herhangi bir yaşantının tekrar sahnelenmesi, daha yaşanmamış ama bireyde duygu, düşünce yoğunluğu yaratan bir beklenti ya da durumun canlandırılması da mümkündür. Olayın ya da durumun bu şekilde sahnelenerek tekrarlanması, bireyde farkına varmasını sağlayarak tedavi edici bir işlev yani değişim sağlar. Aynı zamanda grup içerisinde yapılan paylaşım, kişilerarası öğrenmenin gerçekleşmesine ve bireyin davranışlarında değişim yaratır (Varma, Karadağ ve ark. 2017). Bu süreçlerin gerçekleştiği yer, Moreno'nun (1980) psikodrama sahnesini yarım daire şeklinde üç basamak ile çıkılabilecek tarzda tasarladığı, iyileştirici ve objektif nitelik taşımasına önem verdiği psikodrama sahnesi olarak adlandırılır. Sahnenin nasıl konumlanacağı ve nasıl şekilleneceği konusunda protogonistin kararı esas alınır. Sahne ne hareket durumunu kısıtlayıcı olabilecek kadar dar ne de grubun bütünlük hissini olumsuz etkileyebilecek, odaklanmalarını zorlaştırabilecek kadar büyük olmalıdır. Sahnenin çalışılan tema duruma göre ayarlanabilir (rüya vb.). Uygun ortam koşullarını sağlayabilecek donanıma sahip bir mekan olması tercih edilir. Günümüzde psikodrama grup çalışmaları, bir odada yapılmakta ve sahne de bu odanın içinde oluşmaktadır (Dökmen, 2013).

Blatner (2002), psikodramayı sosyal yaşama dair konuların araştırıldığı bir laboratuvara benzetir ve laboratuvar çalışmalarında kullanılan araç-gereçlerin yerine psikodramada üyelerin kendi yaşantılarının ve dramatik yöntemlerin kullanıldığını ifade eder. Altınay (2015), psikodrama oturumunun akışını "ısınma", "oyun" ve oyun bitiminde gerçekleşen "kapanış-paylaşım" şeklinde ilerlediğini ifade eder. Oyunun başlaması çalışacak bireyin ısınması ile gerçekleşir. Psikodramatistin grubun süreçleri ve daha önce gerçekleştirilmiş oturumlar hakkındaki bilgisi, yaptığı hazırlıklarla beraber spotanlık ve yaratıcılık eşliğinde grubun ya da grup içindeki bireylerin

ihtiyaçlarını görmesini kolaylaştırır ve çalışmak isteyen bireyin ısınmasına da yardımcı olur. Farklı hayat tecrübeleri olan grup üyelerinin ısınmaya başladığı süreçte aslında grubun oyun safhasında nasıl bir çalışma yapacağını psikodramatist belirler. Eğer grup içerisinde ısınan bir birey öne çıkıyor ise o kişiye protogonist denir.

Protogonist kavramını, kişinin geçmiş yaşantısı içerisinde bir kısmı, o anda olan duygu, durum ya da düşünceyi ve gelecek ile ilgili herhangi bir durumu özgür iradesi ile planlamadan içinden geldiği gibi psikodrama sahnesinde oyunlaştıran kişi olarak tanımlar (Gökler & Gökler-Danışman, 2011). Diğer bir ifade şekliyle ise protogonistten bir oyunun kahramanı ya da başoyuncusu olarak bahseder. Söz konusu kişi bir profesyonel tiyatro oyuncusu değildir. Bu sebeple protogonist planlanmadan içtenlikle, geçmiş yaşantı kesitlerini, şimdi ve burada yaşadıklarını ya da gelecek ile ilgili beklentilerini özgün bir şekilde sahnede ifade eden bir roldedir. Sürecin protogonistin iyi oluşu için iyi kurgulanması gerekir. Bu yüzden protogonistin oynadığı kesitin koşullarını, oradaki varoluşunu ve yaşadığı karşılaşmaları bir bütün içerisinde gerçekleştirmesi önemlidir. Zamanda geriye giderek yani çalışmak istediği durum ya da olayın içerisindeki duygu ve düşüncelerine sahip olan haliyle bulunularak temsil edilmesi önemlidir. Duygu, düşünce ve davranış çerçevesinde kişiliğinin tamamını ortaya koyması ve içinden geldiği gibi canlandırması, yöntemin tedavi niteliği açısından değerlidir (Özbek & Leutz, 2011).

Bir protogonist oyuna ısındığında esas alınan şey onun en fazla sağlayacağı yarardır. Bu sebeple psikodramatistin etik ve iyileştirici gücü olan kuramsal bilgiler ya da uygulama becerilerine sahip olması, psikodramanın içinde barındırdığı derinliğin farkında olması, en önemlisi de uygulama esnasında gösterilmesi gereken hassasiyete sahip olması beklenir. Farklı isimlerle de tanımlanabilen psikodramatist diğer bir deyişle grup yöneticisi; bir çok psikoloji ekolünden farklı olarak inisiyatif alma gücünü elinden bulduran bir yapıya sahiptir (Subaşı, 2016). Aynı zamanda grubun psikodrama varoluşuna bağlı kalarak sağlıklı bir şekilde yönetilmesinden sorumlu kişidir. Yaratıcılık, eylem ve spontanlığın temel alındığı bu kuramın uygulamasında psikodramatistin niyeti grup üyelerinin bu üç temel değeri potansiyellerinin en üst seviyesinde açığa çıkarabilmesine yardımcı olmasıdır. Psikodramatist grubun kritik ve donanımlı unsuru olduğu için, kendi yaratıcılık, spontanlık ve eylemsellik süreçlerini en üst düzeyde gerçekleştirebilen bir birey olmalıdır (Altınay, 2015).

Doğu felsefesini inceleyen uzmanlar, tüm kültürlerin geleneğinin bir parçası olan halk hikâyelerindeki sembolik kullanımının güçlü bir etkisi olduğunu, felsefe alanının yanında ruh sağlığı profesyonelleri metaforların ya da sembollerin, hasta (danışan) ile kurulan iletişimde yararlı olduğunu savunmaktadırlar. Bir hikayenin sembolik olması, okuduğumuzdan daha fazlasını ifade etmesiyle mümkündür (Combs & Freedman, 1990). Genç ve Yalınkılıç (2011), çocuk edebiyatı yayınlarının kuramsal açıdan tartışılmasına, çocuk psikolojisi ve eğitimi alanlarında değerlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Antoine de Saint-Exupery (1943), kısa bir süreliğine dünyamıza gelen küçük bir prensin deneyimleri hakkında yazdığı güçlü bir metaforik hikaye yaratmıştır. Kitapta Küçük Prens'in tilkiyle karşılaşması ve onunla yaşadığı deneyimlerden öğrendikleri ve ruh sağlığı profesyonellerinin özellikle çocuk hastalarıyla kuracakları ilişkide metafor olarak kullanılabilir. Kitaptaki terapötik ilişki, Küçük Prens'in kendini yalnız ve arkadaşlık kurmak ile ilgili çaresiz hissettiği anda tilki ile karşılaşmasıyla başlar. Saint-Exupery, bireyin bir diğeriyle kurduğu ilişkide evcilleştirmenin önceliğinden ve ancak evcilleştirildiğinde bir başkasına ihtiyaç duyacağından bahsetmiştir. Bu ifadesiyle danışan-danışman ilişkisinin önemli bir özelliğini yakalar. Terapötik ilişki inşa etme sürecinde danışman, başlangıçta binlerce çocuktan biri olan danışanın, yavaş yavaş bireysel farklılıklarını keşfeder ve kendine özgü doğası ile karşılaşır (Cowles,1992). Cowles, (1992) sonrasında danışman ve çocuğun birbirine ihtiyaç duymaya başlayacağını ileri sürmekte ve bu ihtiyaçtan rahatsız olan danışmanların, çocuk danışanlarının ihtiyaçlarına cevap vermekte isteksiz olabileceklerini savunmaktadır. Küçük prensin bu noktada öğrettiği önemli derslerden birinin bir eğitim ilkesini işaret ettiği düşünülmektedir. Bu ilke cevabı kişiyi tatmin edene kadar aynı soruyu sormaya devam etmesidir. Küçük prens sorduğu soruya karşılık olarak tamamen tatmin edici bir cevap alamadığı durumda aynı soruyu sormaya devam eder. Frank Pajares 2007 yılında kendisiyle yapılan röportajda (The Last Word: An Interview With Frank Pajares: God, the Devil, William James, the Little Prince, and Self-Efficacy), küçük jestlerle başlayan ve hepimizin arzuladığı bu yakınlık duygusunu elde etmek için sabırla çalışarak, ilişki kurmanın kritik önemini öğrendiğinden bahseder. Özellikle kitapta açıklanan "evcilleştirme" nin öğrencileriyle olan iletişimine olumlu katkı sağladığını ifade etmiştir (Akt.,Bembenutty, 2007).

Sembolik ögeler barındıran çocuk kitapları ile ilgili alan yazınında Saint-Exupery'nin dünya çapında en çok çevrilen ve okunan kitapları arasındaki Küçük prensin birçok inceleme yazısına konu olduğu, çocuk gelişimi, edebiyat, psikoloji, felsefe gibi farklı alan uzmanları tarafından değerlendirildiği görülmüştür. Zeytinoğlu (1992), Küçük prens'i incelerken yazarın kişiliği, kitabın mesajı ve okuyucu tepkisi alt başlıkları ile incelemiştir. Asıl mesleği pilotluk olan Saint-Exupery 1900 yılında Fransa'da doğmuştur. Saint-Exupery'nin 2. Dünya Savaşı sırasında keşif için Kosta Rika'dan havalandığı ve sonrasında da kendisinden haber alınmadığı bilinmektedir. Yazarın hayatı da aynı kaleme aldığı ve resimleme yaptığı kitabı gibi gizemli olmuştur. Jean Claude Ibert'in 1960 yılında yayınlanan Antoine de Saint-Exupery isimli kitabında, Saint-Exupery'nin "çocukluğundan sürgün edildiği" ve Küçük Prens'te özlem duyduğu çocukluğunu yaşatmaya çalıştığını ifade edilmiştir. Kitabın içeriği incelendiğinde; Saint-Exupery'nin Küçük Prens ile çocuklara ulaşmayı hedeflemesinin yanında, Leon Wert'e atfettiği önsözde ifade ettiği "büyüklerin içinde gizlenmiş çocukluk", kitabın aslında hem çocuklara hem yetişkinlere yönelik yazıldığına işaret etmektedir (Beyreli & Ak Başoğlu, 2017). Genç ve Yalınkılıç (2011) da kitabın çocuk gözüyle yetişkinlerin dünyalarını sergilediğini söyler. Direk (2011) ve Ravoux (2008)'a göre ise gerek kitap içerisindeki resim kullanımı gerekse yazarın şiirsel anlatım tarzı ile öğüt vermesi, kitabın çocuklar için yazılmış olduğunu gösterdiğini belirtir. Anlaşıldığı üzere Küçük Prens kitabının hangi yaş grubuna yönelik yazıldığı, alanyazında tartışmalara yol açmakta ve farklı sonuçlara varabilmeye olanak sağlamaktadır. Bu tartışmalar içerisinde vurgulanması gereken nokta ise kitabın içinde 46 adet resim bulunması ve bu resimleri yazar tarafından çizilmiş olmasıdır. Okuyucuya yazılı ve görsel anlatımı bir arada sunduğu için, kitabın anlaşılabilirliğini ve etkileyiciliğini bu şekilde arttırmıştır (Genç & Yalınkılıç, 2011). Küçük prensin, yazarın yaşam penceresinden bakarak yazıldığı düşünüldüğünde otobiyografik bir görünümde vardır.

Eserin konusu eleştirel bir bakış açısıyla incelendiğinde; "Küçük prens" kitabındaki eğitsel göstergelerin yoğunluğu nedeniyle kitabın dört alt başlık altında incelenmesi gerektiği düşünülmüştür: Çocuğun dünyası, yetişkinlerin dünyası, faydacılık yaklaşımı, sorumluluk-emek ve sevgi üçgeni. Bu çalışmada ilk iki başlığa değinilecektir. Bir çeviri kitabı olan Küçük prens anlatım dili ile masalsi ögeler taşımaktadır. Dilbilgisi özelliklerin göz önüne alınırca masalarda kullanılan geçmiş zaman görülmektedir. Doğan (2016) çalışmasında Küçük prens'i eleştirel bir gözle; çocuğun dünyası, yetişkinlerin dünyası alt başlıklarında incelemiştir. Çalışmada, pek çok psikodrama çalışmasında adı geçen ya da uygulamaya dökülen "karşılaşma, eşleme, gerçeklik ve artı-gerçeklik" ögeleri açısından kitap değerlendirilecek, kitapta ifade edilen ve betimlenen tüm olay örgüleri bu dört temaya bağlı kalarak incelenecektir.

YÖNTEM

Psikodrama kuramında bulunan grup halkası ve protagonist kavramlarına uygun bir hikâye örüntüsü sahip Antoine de Saint-Exupery'nin yazdığı Cemal Süreyya ve Tomris Uyar'ın Türkçe'ye çevirdiği Küçük prens kitabı (Süreyya & Uyar, 2017); psikodrama kuramının dört temel ögesi ile incelenmeye uygunluğu sebebiyle araştırma için seçilmiştir.

Sosyal bilimlerin araştırma konusu içerisine giren olgular, genellenebilir değildir. Her durumun kendine özgü içeriği ve bağları bulunmaktadır. Bu alan, anlaşılabilirliği, gözlemlenebilir oluşu ya da her durumda ölçülebilir bir yapıya sahip olmayışı sebebi ile doğa bilimlerinden araştırma alanında ayrılmaktadır. Bu ayırım, olaylar ve olguların özgün dinamikleri ile öznel yapısını anlamaya ve yorumlamaya ihtiyacı ortaya çıkartır. Yapılan araştırmalarda doğal ortamında olayların ya da olguların anlaşılmasına ve yorumlanmasına yardımcı olan yaklaşım, nitel araştırma yöntemleri olarak tanımlanır (Gürbüz & Şahin, 2016). Wolcott'a (1994) göre nitel veriler üç şekilde analiz edilebilir. Bunlardan ilki verinin özgün olan ilk haline sadık kalınarak ihtiyaç duyulduğu taktirde katılımcıların araştırma esnasındaki ifadelerinden alıntı yaparak betimsel perspektifle okuyucuya aktarmaktır. İkincisi, ilkinin de içinde barındıran "sistemik analiz" dediğimiz; ek olarak nedensellik ve izah eden bir yapıya sahip analizdir. Üçüncüsü ile ilk iki yaklaşımı esas alarak analiz sürecine araştırmacının kendi yorumlarını da dahil ettiği analizdir. Bu çalışmada üçüncü yaklaşım türü analiz için tercih edilmiştir.

Rol kuramı çerçevesinde psikodramada yer alan nitel yöntemlerin incelenmesi ve yapılan araştırmaya uygunluklarına bakılması için alanyazın taraması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsüne ait 2010 yılı ve sonrasında yayınlanan toplam 32 adet okuma izinleri olan bitirme tezine arşivden istenerek ulaşılmış ve incelenmiştir. Genel olarak grup süreci ve olgu çalışmalarına yer verilen tezlerde sosyometri, çeşitli ölçekler ve sanat terapisi ile psikodrama yöntemlerini kullanarak uygulanan müdahale deseni gibi nitel araştırmalara ait yöntemler kullanıldığı belirlenmiştir. Grup oturumlarında üyeler tarafından paylaşılan verilerin, araştırma amacına uygunluğunun betimleme ile değerlendirildiği fark edilmiştir. Aynı zamanda üyeler arası temaların birbirleriyle ilişkisi analiz edilerek, verilerin (söylenenler ve gözlenenler) ne anmal ifade ettiği ön plana çıkartılıp kendi içinde yorumlandığı görülmüştür. Veriler, psikodrama oturumlarında grup oyunları ve protogonist çalışması gibi süreçleri gözleme yoluyla elde edilmiştir. Bulgular kısmında yer verilen oturumlar, bölümler halinde sunulmuş olup doğrudan alıntılar yapılarak açıklanmıştır. Böylece yaşanan duygusal süreçlerin nasıl ifade edildiğine odaklanılmıştır. İçerik analizi yapılarak grup üyelerinin paylaşımlarının grup içerisindeki yerine ve çalışılan temaya göre yorumlanarak gerçekleştirilmiştir.

Blatner (2002) tarafından sosyal yaşama dair konuların araştırıldığı bir laboratuvara benzetilen psikodrama, kuramsal uygulama boyutuyla nitel araştırma ile benzer zeminde hareket ettiği ve yapılacak çalışmalarda birbirini tamamlayabildiği şeklinde ifade edilmiştir. Bu araştırmaya uygunluğu sebebiyle nitel araştırma yöntemlerinden biri olan ve alanyazın taramasında yöntemsel olarak kullanılmadığı fark edilen tarama modeli kullanılmıştır. Bu model; var olan bir durumu, var olduğu şekli ile ortaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir. Herhangi bir değişime uğratmadan ya da etkilemeye çalışmadan bilinmek istenilen her ne ise olduğu gibi yansıtır. En önemli özelliklerinden biri var olan duruma uygun bir biçimde gözlemleyerek bilinmek istenileni ortaya koyabilmektir (Karasar, 1994). Bu araştırmada yöntem olarak, tarama modeli ve betimsel tema analizi ile değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Betimsel tema analizinde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır, sık sık alıntılara yer verilir. Bu analizin temel amacı elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur: 1) betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, 2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi 3) bulguların tanımlanması, 4) bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu analiz yöntemi kullanılarak hem elde edilen veriyi detaylı bir şekilde irdelemek hem de alan yazına katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

BULGULAR

Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma:

Kitabın tamamı grup içerisinde ısınmış birey olan pilot'un protogonist olarak öne çıkması ve kendi yaşantısındaki kesitleri çalışması olarak aşağıdaki tabloda belirtildiği gibi kurgulanmıştır. Çevre oluşturulmasında rol kuramında yer alan kavramlar yöntem olarak kullanılmıştır. Kitap incelemesi sonucunda oluşturulan çerçevede uyarlanmış psikodrama süreçleri Tablo 1'de, psikodrama temel öğeleri ile Küçük Prens kitabının ana hat değerlendirilmesi Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Küçük Prens Kitabının Psikodrama Sürecine Uyarlanmış Anahat Değerlendirmesi

Psikodrama Süreçleri	Bölümler
Isınma	I
Eylem	II-III-IVXXVI
Paylaşım	XXVII
Diyalog	Kitap incelemesi olduğu için aktif etkileşim söz konusu değildir.

Tablo 2: Küçük Prens Kitabının Psikodrama Temel Öğeleri ve Grup Üyeleri

Küçük Prens Kitabının Psikodrama Temel Öğeleri ve Grup Üyelerinin Rol Kapsamları	
Protagonist	Pilot
Grup Yöneticisi	Grubun Ortak Düşüncesi (GOD)
Yardımcı Ego	Küçük prens
Sahne	Gezegen, Çöl
Pilot	Resim sanatıyla ilgilenen, ancak 6 yaşındayken çizdiği resim büyükler tarafından beğenilmemiş ana karakter. <u>Büyüklerin öğütlerini dinler ve pilotluğa yönelir.</u>
Küçük prens	Pilotun 6 yaşındaki hali. Kendine ait bir gezegende yaşar. Gül ile konuşmaları sonrası gezegenini terk eder ve bir yolculuğa çıkar. <u>Bu yolculukta birçok yetişkinle karşılaşır.</u>
Kral 325. astroid	Kürklü ve kırmızı giysiler giyer. Süssüz ama görkemli tahtında oturur. <u>Oldukça haşmetli.</u>
Kendini Beğenmiş Bir Adam 326. astroid	Diğer insanların hepsinin ona hayran olduğunu düşünür. <u>Selam şapkası takar. İnsanlar onu alkışladıklarında şapkasını havaya kaldırır.</u>
Sarhoş 327. astroid	<u>İçki içer. İçki içmekten utanır. Utandığı için içki içer.</u>
İş adamı 328. astroid	İşi başından aşkın. Ciddi ve zengin bir adam olduğunu söyler. <u>Yıldızların kendisine ait olduğunu düşünür. Onları sayıp kağıda yazar ve kilitli çekmecedeki saklar.</u>
Sokak Feneri ve Bekçisi 329. astroid	Yönetmeliğe göre lambayı yakıp söndürür. <u>Gezegenin dönüşü hızlandığı için artık hiç dinlenemez.</u>
Coğrafyacı 330. astroid	Kocaman kitaplar yazan yaşlı bir adamdır. <u>Gezginlerin gezip gördüğü yolculuk anılarını kaydeder.</u>
Tilki	Küçük prens ile dost olmak ister, onu yönlendirir. <u>Evcilleştirilmek nedir onu öğretir.</u>
Yılan	Dünyada karşılaştığı ilk canlı. <u>İç sesi.</u>

Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi:

Karşılaşma, eşleme, gerçeklik, artı-gerçeklik olmak üzere dört psikodrama teması kapsamında kitabın incelemesi tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir.

Bulguların Tanımlanması:

Kitap, çalışmayı yapan tüm grup üyeleri tarafından ayrı ayrı okunmuş ve belirlenen dört psikodrama temasının alıntılanmaya uygun cümleleri kitaptaki bölümlere bağlı kalınarak belirlenmiştir. Belirlenen cümleler bir araya getirilerek tüm grupla tartışılmış sadece ortak kararda kalınan alıntılarının temaları taşıdığı kabul edilmiştir. Çünkü grubun ortak düşüncesi (GOD) grup yöneticisinin / psikodramatistin düşüncesi olarak esas alınmıştır. Bu grup, araştırmayı gerçekleştiren tüm yazarlardan oluşmaktadır. Ortak karara varılamayan hiçbir kısım araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu sebeple her bölümde tüm temalar bulunmamaktadır. Ortak karara varılamayan ve net ifade edildiği düşünülmemeyen cümlelere bulgular kısmında yer verilmemiştir. Bölümlere göre temaların dağılımı ve kitap alıntıları Tablo 3'de gösterildiği gibidir. Bulguların sunumu sırasında metinlerden doğrudan alıntılar yapılarak örneklenmiştir. Alıntıya yer verilen kısımlar, diğer çevirilerde burada belirtilen ifadelerden daha farklı kelime ya da cümleler ile ifade edilmiş olabilir.

Tablo 3. Küçük prens kitabının bölümlere göre temaların dağılımı

Temalar	Bölümler													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Gerçeklik	○	○		○										
	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII	XXIV	XXV	XXVI	XXVII	
Artı gerçeklik		○				○	○	○	○	○	○	○	○	○
	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII	XXIV	XXV	XXVI	XXVII	
Eşleme		○	○	○	○		○			○	○	○	○	○
	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII	XXIV	XXV	XXVI	XXVII	
Karşılaşma			○		○	○	○	○	○	○	○	○		
	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII	XXIV	XXV	XXVI	XXVII	

Bölgümlere göre temaların dağılımı ve kitap alıntıları Tablo 3'de gösterildiği gibidir. Pilota ait protogonist alışmasında artı gerçeklik ve karşılaşma temalarının bölümlere göre dağılımına bakıldığında yoğun olarak tüm bölümlerde tespit edildiği görülmüştür. Bu iki temanın aynı bölümlerde sıklıkla yer aldığı, psikodrama çalışmalarında artı gerçeklik boyutunda oluşturulan sahnelerde protogonistin yaşadığı karşılaşmalarla içgörü kazanması ve yaşanılan geçmiş olaylara yeni bir davranış oluşturmasına olanak sağladığı pilotun son bölümde yaptığı paylaşımıla paralel olduğu düşünölmektedir. Aşağıda temalara ilişkin örnekler pilotun protogonist çalışması kapsamında değerlendirilerek sunulmuş olup metinlerden doğrudan alıntılar yapılarak örneklenmiştir.

Karşılaşma içeren temalar

Bölüm VIII

Göl: "Ve bir sabah tam gün doğarken püskürüverdi birdenbire. Bunca titizlenmeden sonra esneyerek: 'Daha tam uyanmış değilim.' demesin mi! ""Kusuruma bakmayın. Yapraklarımı bile iyice toparlayamadım daha."

GOD: Küçük prensin B612'de ilk defa iletişim kurabileceği bir varlık ile karşılaşmasıdır. Kitabın bu bölümüne kadar başka bir varlık ile iletişim kurmadığı gözlemlenen küçük prensin gül ile ilk diyalogudur.

Bölüm XIX

Dağ / Yankı: "Kimsiniz?' 'Kimsiniz? Kimsiniz? Kimsiniz? Hepiniz dostum olun. Yapayalnızım...' Ne tuhaf bir gezegen!' diye düşündü Küçük prens. Her yer kuru, her yer sivri, her yer sert ve acımasız. İnsanlarda da düş kurabilme gücü hiç yokmuş. Ne söylerseniz onu tekrarlıyorlar."

GOD: Küçük prensin yalnızlık kavramı ile karşılaşmasıdır. Küçük prensin dağ tasviri ilk defa böyle bir durumla karşı karşıya kaldığını ve anlamakta zorlandığını ifade etmektedir.

Bölüm XXII

Demiryolu Makasısı: "Kimse yerinden memnun değildir." dedi makası. Bir üçüncü trenin göz alıcı ışıklar içinde fırtına gibi geçişini duydular. "Bunlar da birinci trendeki yolcuların peşinde mi? Kimsenin peşinde değiller. Ya uyuyorlar ya da esniyorlardır şimdi... yalnız çocuklar burunlarını cama yapıştırmışlardır."

GOD: Küçük prensinin yetişkin ve çocuk arasındaki fark ile karşılaşmasıdır. Çocuklar eğlenirken, yetişkinlerin is uyku ihtiyacını giderme istekleri vurgulanmıştır.

Bölüm XXIII

Satıcı: "Bunları neden satıyorsun?" Diye sordu Küçük prens. "Zamanın boş yere harcanmasını önlemek için. Uzmanların hesabına göre bu haplar alınınca haftada elli üç dakika kazanılıyor. Peki, bununla ne yapacağız? Canın ne isterse."

GOD: Küçük Prens'in yetişkinlerin kısıtlı zaman kavramı ile karşılaşmasıdır. Susuzluk giderici haplar satan satıcı, haplar ile haftada elli üç dakika kazandırmaya çalışmaktadır.

Eşleme içeren temalar

Bölüm X

Kral: "Kralın asıl istediği otoritesine saygı gösterilmesiydi. Karşı gelinmesini hoş görmezdi. Mutlak bir kraldı. Bununla birlikte, iyi bir adam olduğu için hep akla yakın buyruklar verirdi."

GOD: Yetişkinlerin otorite kabulü ve otorite olma isteği eşlenmiştir. Kral emirler buyurarak gezegendekilerin bu emirlerine uymasını beklemektedir.

Bölüm XI

Kendini beğenmiş: "Çünkü kendini beğenmişler yalnız övgüleri dinler. Sen gerçekten bana hayran mısın, değil misin? Hayran olmak ne demek? Hayran olmak, benim bu gezegenin en yakışıklı, en iyi giyinen, en zengin ve en zeki adamı olduğuma inanmak demektir."

GOD: Yetişkinlerin beğenilme ve kendini yüceltme isteği eşlenmiştir. Kendisine alkış tutulmasını bekler ve şapkası ile onları selamlar.

Bölüm XII

Sarhoş: "Niçin içiyorsun?" diye sordu. "Sarhoş başını öne eğerek içini döktü: Utancımı unutmak için. Neden utanıyorsun? Küçük prens ona yardım etmek istiyordu. Ama sarhoş kesin bir sessizliğe gömülerek konuyu kapadı. İçmekten utanıyorum."

GOD: Yetişkinlerin çaresizlik ve umutsuzluk döngüsü eşlenmiştir. Yaşadığı durumun tekrarlayan halinin farkında olmasına rağmen devam etme isteği çaresizlik ve umutsuzluk döngüsünü işaret etmiştir.

Bölüm XIII

İş Adamı: "Tembellere türlü düşler kurduran şu küçücük sarı şeyler. Ama ben ciddi bir adamım. Öyle düş falan kuracak vaktim yok."

"Düzene sokuyorum. Sayıyorum, yine sayıyorum. Güç bir iş. Ama önemli işlerle ilgilenen bir adamım ben"

GOD: Yetişkinlerin doyumsuzluğu, amaçsız sahip olma tutkusu sebebiyle kişisel zevklerine vakit ayıramaması eşlenmiştir. Yıldızları sayıyor oluşu fakat onlarla düş kuracak vakti bulamıyor olması küçük prens tarafından anlaşılabilir.

Gerçeklik içeren temalar

Bölüm I

Pilot: "Altı yaşındayken bir gün balta girmemiş ormanlar üstüne yazılmış 'Yaşanmış Öyküler' adlı kitapta müthiş bir resim görmüştüm. Bir hayvanı yutmakta olan boa yılanını gösteriyordu."

"Yapıtımı büyüklere göstererek resimden korktular mı diye sordum. Dediler ki, şapkadan da korkulur mu hiç? Oysa ben şapka değil, bir fili sindirmekte olan bir boa yılanı çizmiştim."

GOD: Yaşantı paylaşımı gerçekleşmiştir. Pilotun burada grubun ısınan bireyi olduğu ve hayatından önemli bir kesiti gruba getirdiği düşünülmüştür.

Bölüm I

Pilot: "Büyükler boa yılanlarını içten ve dıştan gösteren resimleri bir yana bırakıp tarih, coğrafya aritmetik ve dilbilgisiyle ilgilenmemi öğütlediler."

GOD: Yetişkinlerin beklentilerini aktarmıştır. Sadece anlaşılma isteyen bir çocuğun kendisine parlak bir gelecek sunacağını düşündüğü resim sanatından vazgeçişini temsil etmektedir.

Bölüm II

Pilot: "İşte böyle, 6 yıl önce, büyük çöl üstünde uçağım kazaya uğrayana kadar, içimi dökecek gerçek bir dost olmadan yapayalnız yaşadım."

GOD: Protogonist olarak çıkmadan önce hissettiği yalnızlık duygusunu ifade etmiştir. Alıntı'da bu durumun protogonist olarak oynadıktan sonra değiştiğine dair bir izlenim bırakmıştır.

Bölüm XXVII

Pilot: "Altı yıl geçti aradan. Daha bu öyküyü kimseye anlatmadım Dönüşümde rastladığım dostlarım beni sapasağlam gördüklerine sevindiler. Kederliydim, ama onlara, "Yorgunum" dedim." GOD: Oynadığı oyun sonrası öz-farkındalık paylaşımıdır. Protogonist olarak ortaya çıktıktan ve oyunu gerçekleştikten sonra grup halkasına döndüğündeki paylaşım olarak düşünülmüştür.

Artı-gerçeklik içeren temalar

Bölüm VII

Çiçek: "Çiçekler zavallı yaratıklardır. Kötülük nedir bilmezler. Ellerinden geldiğince kendilerine güvenmeye çalışırlar. Dikenlerine bakıp bakıp güçlü olduklarını sanırlar."

GOD: Çiçeklere yüklenen anlam ve tanımlama artı gerçeklik tabanıdır. Çiçeklerin konuşması, kendini ifade edebilmesi gerçeklikte mümkün değildir.

Bölüm XVI

Dünya: "Dünya başka gezegenlere benzemez! Orada yüz on bir kral (zenci kralları da sayarsak) yedi bin coğrafyacı, dokuz yüz bin iş adamı, yedi buçuk milyon kendini beğenmiş yani aşağı yukarı iki milyar büyük yaşamaktadır."

GOD: Verilen bilgilerde yetişkin popülasyonunun ne kadar fazla olduğunu belirtmek için yapılan artı-gerçeklik barındıran bir tasvir vardır. Bu tasvirde Pilot'un hayatında yer alan rollerle tanımlanarak artı-gerçeklik tabanına geçilmiştir.

Bölüm XVII

Yılan: "Küçük prens uzun süre yılanı inceledi. 'Sen de garip bir hayvansın,' dedi. "Parmak kadar kalınlığın var." Ama bir kral parmağından daha güçlüyümdür.' Küçük prens gülümsedi: 'Çok güçlü olamazsın. Hem ayakların da yok. Yolculuk bile edemezsin.'"

GOD: Yılan ile Küçük prens'in konuşmasında artı gerçeklik ilişkisi vardır. Yılanın da bir hayvan olarak bir insanla iletişime geçebilmesi bir artı-gerçekliktir.

Bölüm XXI

Tilki: "Çevresine bakınıp kimseyi görmeyen Küçük prens: 'Günaydın,' dedi tatlı bir sesle. 'Buradayım,' dedi ses, elma ağacının altında. 'Kimsin sen?' dedi Küçük prens. 'Güzelliğine diyecek yok. Ben Tilkiyim. Gel oynayalım. Canım çok sıkılıyor.' Seninle oynayamam, evcil değilim.'"

GOD: Tilki ile Küçük prens'in konuşmasında artı gerçeklik ilişkisi vardır. Tilkinin de bir hayvan olarak küçük prens ile iletişim kurabiliyor ve arkadaş olmak istiyor olması gerçeklikten uzaktır.

Bulguların Yorumlanması:

Kitap incelenirken; yukarıda belirtilen ana hat çerçevesinde pilot artık protogonist olarak sahnededir. Protogonistin yaptığı eşleme ile, gezegenlere yolculuk başlar ve oyun farklı gezegenlerde devam eder. Burada her bir gezegende protogonist kendi hayatında önem arz etmiş ve sürdürdüğü ilişkilerinde bakış açılarını içinde barındırdığı derinliği görme isteğini açığa çıkartmaktadır. Bu isteğini de karşılaşmalar ile gerçekleştirebilmektedir. Gezegenlerde sırasıyla karşılaşılan temalar; otoriter olma isteği, kendini yüceltme isteği, umutsuzluk, doyumsuzluk, amaçsız sahip olma tutkusu sebebiyle kişisel zevklerine vakit ayıramamak, itaat etme ve kalıp yargılar olarak kabul edilmiş ve karşılaşmalar bu temalara uyan eşlemeler üzerinden gerçekleşmiştir. Küçük prensin geldiği son gezegen olan dünyada protogonist olan pilotun yetişkin kimliği ile karşılaşması ve hayatındaki sorgulamalar ile yüzleşmesi yer almaktadır. Dünya; pilot için, yalnızlık hissi, sıradan olma duygusu, bağ kurma, dost olma, sorumluluk alma ihtiyacı, memnuniyetsizlik hissi ve zaman yönetimi becerisi gibi kavramların sergilendiği bir öz farkındalık sahnesi olarak kabul edilebilir. Pilot bu farkındalıkları kazandıktan sonra küçük prens ile vedalaşır ve grup halkasına oturur. Son bölümlerde ise sahnelemiş olduğu oyunla ilgili içsel sürecini yansıtan metinler ve küçük prens'in ölümünü temsil eden sembolik ifadeler yer almaktadır. Küçük prens'in ölümü yılan ile olan tekrar karşılaşması sonrasında gerçekleşmektedir. Bu son karşılaşmanın psikodrama sahnesinde oynayan protogonistin getirdiği yaşantı kesitini bitirmeye hazır olup olmadığının sorulduğu son aşamayı temsil ettiği düşünülmüştür. Protogonist

sonrasında sahneyi bitirir ve rol paylaşımı özdeşim paylaşımı için grup halkasına geri döner. Küçük prensin her karşılaşmasında büyürken hayatında kritik rol oynamış kişiler, nesnelere ve bir değere dönüşerek şu anki yetişkinlik özellikleri haline gelmiş, onun hayattan zevk almasına engel olan özellikler tanımlandığı düşünülmüştür. Küçük prensin, gruptaki ilk eşleme olarak kendi değişiminin başlamasından önceki son halini temsil ettiği düşünülmüştür. Bu değişimin başlamasına sebep olan Boa yılanıyla ilgili getirdiği yaşantı kesiti ile gruba ısınan birey olarak ortaya çıkmıştır. Protogonist olurken farkında olmadığı, oyun esnasında karşılaşmalar ve eşlemeler ile artı gerçeklikte yaşadığı farkındalıklar sayesinde kendi sahnesini yeniden düzenleyebilmiş ve sahneyi Küçük prensi yıldız ile ilişkilendirerek bitirmiştir. Bu haliyle tüm kitap araştırma sorusu olarak belirtilen dört temel psikodrama kavramının nitel veri analizi ile incelenmesine olanak sağlamıştır.

TARTIŞMA

Araştırmada psikodramanın temel kavramları çalışılmak istenmiş olup en temel kavramlar olan karşılaşma, eşleme, gerçeklik ve artı-gerçeklik seçilmiştir. Bu temel kavramları barındırdığını düşündüğümüz Küçük prens kitabı, edebi kitap türü bakımından araştırmaya dahil edilmiştir. Küçük prens'in gittiği gezegenlerde karşılaştığı kişiler, nesnelere ve bazı yetişkinlik özellikleri belirgin bir şekilde ifade edilmiştir. Psikodramanın kişiye, yaşamını gözden geçirerek, fantezilerini, hayallerini, bitirilmemiş işlerini ve duygularını canlandırabilmesi için bir sahne sunmasıyla da ilişkilendirilmiştir (Kellermann, 2013). Protogonist kendi yaşantısında yaşadığı zorlayıcı anı temsil eden sahneyi grup üyeleri ile kurar. Grup üyelerinin, protogonistin verdiği roller ile sahnelediği protogonistin yaşantısını izlemesine olanak vererek, öğrenme fırsatı sağlar (Yalom, 2018). Küçük Prens kitabında da her gezegende karşılaşmalar yaşayarak pilotun büyürken yaşadığı zorluklar ya da engeller sahnelenir. Aynı bir psikodrama sahnesinde olduğu gibi protogonist grup üyelerini izleyerek öğrenmeler gerçekleştirir (Shechtman & Michal, 1999). Bu kitabın işleyişine bakıldığında Jung (2007) kitabın çocuklar için yazılmış olmasını düşünmesine rağmen yazarın bilgilendirici anlatım tarzı ile yetişkinlere de bir kılavuz niteliği taşıdığını ifade eder. Şirin, (2007) Küçük prens'in çocuk edebiyatında yer almasına rağmen öncelikli hedef kitesinin çocuklar olmadığını savunmuştur. Kitabın seçimi, kullanılan yöntemin seçilmesi ve psikodramatik kavramlar çerçevesinde incelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Birçok araştırmacı, kitabın taşıdığı sembolik anlamlar ve metaforik tanımlar sebebiyle farklı yaş gruplarıyla da çalışılabileceğini ifade etmiş ve hedef kitlesi konusunda kararsız kalmıştır. Bu kararsızlık her yaş grubu içinde uygulanabileceğine dair bir izlenim bırakmış ve daha geniş bir alana hitap edebilmesi için tercih sebebi olmuştur. Seçilen kitabın farklı alanlarla birlikte irdelenmiş olması, psikodrama kuramı ile birlikte incelendiğinde de anlamlı bir sonuç elde edilebileceği izlenimini vermiştir. Örneğin, Direk'in 2011 yılında hazırladığı "Çocuklar İçin Felsefe" isimli programında kitap içerisindeki metinler aracılığı ile çocuklara felsefe eğitimi verilebileceğini göstermiş ve bunu savunmuştur. Bu şekilde düşünüldüğünde, çocuklarla yapılan grup terapilerinde materyal olarak kullanılabilir ve oyunlaştırılarak uygulamalara dahil edilebilir. Örneğin ergenlik döneminde kimlik sorgulaması içerisinde olan bireylerle çalışıldığında ısınmaya yardımcı bir oyuna dönüştürülebilir.

Kararımak 2015 yılında yayınlanmış "Çocukla Psikolojik Danışmada Metaforik Süreç" yazısında, kitabın içerisinde sıklıkla kullanılan sembolik anlatımın, çocuk danışanlarla iletişim kurmada yararlı olabileceğini öne sürmüştür. Bu örnekler kitabın sadece çocuklarla yapılan gruplarda kullanılacak bir materyal değil aksine yeni başlayan ya da yeni oluşan yaşantı gruplarında grup terapilerinin ilk çalışmalarında değerlendirilebilecek bir materyal de olduğunu gösterir. Çünkü yetişkin bireylerle yapılan görüşmelerde metaforların kullanılmasına rastlanmaktadır. Grubun esas ihtiyacı gözetilerek psikodramatist tarafından o haftanın temasına göre dahil edilebilir. Aynı şekilde Monodrama'da da terapistin gözlemlerine bağlı kalınarak biblioterapi olarak değerlendirilebilir ya da kitaptaki kişiler, nesnelere ve kişilik özelliklerinin kendisi ile bağ kurduğu yanlarını ifade ederek kitap üzerinden bir görüşme yapılandırılabilir. Pilot, bireysel görüşmeye gelen bir danışan olarak düşünüldüğünde altı yaşında yaşadığı bu olayı paylaşırken derinleşmesi istenebilecek vurguya sahiptir. Böylelikle, küçükken yaşadığı olay sonrasında kendisinin değiştiğini keşfetmiş bir danışanın (pilotun) şu anki yetişkin hali ile altı yaşındaki çocuk hali boş sandalye tekniği ile çalışılabilir. Bu sayede grup halkasında karşılaştığı ve eşlediği tüm kişilerin, nesnelere ve bazı yetişkinlik özelliklerinin takibi daha az değişkenli bir şekilde bireysel

görüşme içerisinde de gerçekleştirilebilir. Bu yöntem içerisinde tüm rolleri pilotun gerçekleştirmesi beklenir. Monodrama araştırmacıları, tekniğin uygulanmasında ikili grubun kullanılması sebebiyle psikodramanın farklı bir biçimi olduğunu, psikodramadan bir kopuş olmadığını belirtmişlerdir (Figusch, 2011). Monodrama uygulaması başlamadan terapist sırasıyla protogonisti süreçle ilgi bilgilendirir, kullanacağı yöntemi anlatır ve yönergeleri açıklar (Hackneyve Cornier, 2008). Bu sebeple, belirtildiği gibi ikili grup şeklinde uygulanacağında danışan (pilot) terapist tarafından süreç ile ilgili bilgilendirilmelidir. Psikodramanın bir parçası olan monodrama yöntemi, pilotun (danışan) altı yaşında yaşadığı bu olay sonrasında kendi hayatında nasıl etkiler yarattığını anlamaya yardımcı olabileceği ifade edilerek ilerler. Şu an onu buraya getiren sebeple nasıl ilişkili olduğunu keşfetmekte yol gösterebileceği açıklanarak yönergeler danışana belirtmelidir.

Küçük prens'i psikodrama öğeleriyle incelediğimiz bu çalışmada, yazar Antoine de Saint-Exupéry'in yaşamına bakıldığında; Jean Claude Ibert'in "Antoine de Saint-Exupéry'in çocukluğundan sürgün edildiği" ve Küçük prens'te özlem duyduğu çocukluğunu yaşatmaya çalıştığını ifade etmesi çocukluk ve yetişkinlik temsili ile ilgili belirtilen düşünceyi destekler niteliktedir. Bu perspektiften bakıldığında, psikodrama öğeleri ile kitabın incelemesi yapılırken, yazarın otobiyografik bilgileri üzerinde durularak yaşantısal kalıntıları da göz önüne alınarak daha detaylı bir inceleme gerçekleştirilmesi önerilir. Bir kuramsal uygulama olarak psikodrama ve nitel araştırmanın benzer zeminde hareket ettiği ve yapılacak çalışmalarda birbirini tamamlayabildiği düşünülmektedir. Bu kapsamda çalışmamız, edebi kitap üzerinde psikodrama çalışmasının betimsel veri analizi kullanılarak yapılan ilk akademik çalışma olma özelliği taşımaktadır. Bu yöntemi kullanarak çalışma yapmayı planlayan araştırmacılar için çalışmada gözlemlenen ve yorumlanan veriler yazarın metinde aktardığı ile sınırlı olduğunun altını çizmek gerekir. Ayrıca çalışma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirildiği için grup üyelerinin yorum ve incelemesi; psikodrama bakış açısı ve dört ana tema ile sınırlandırılmıştır. Bu sebeple farklı kuramlarla karşılaştırarak ilerlemek ya da harmanlamak bir seçenek olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Altınay, D. (2015). Psikodrama grup terapisi el kitabı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Baim, C., Burmeister, J. ve Maciel, M. (Ed.). (2013). Moreno'nun temel kavramları. İ. Doğaner (Çev.Ed.), Psikodrama kuram ve uygulamadaki gelişmeler. (s.:287). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bembenutty, H. (2007). The last word: An interview with Frank Pajares: God, the Devil, William James, the Little Prince and self-efficacy. *Journal of Advanced Academics*, 18(4), 660-677.
- Beyreli, L. ve Ak Başoğlu, D. (2017). Küçük Prens'in hedef kitlesi: Çocuklar mı? Yetişkinler mi ?. *Synergies Turquie*, 10, 107-121.
- Blanter, A. (1993). Psikodrama ile iletişim dünyamıza adımlar: Acting in. (G. Akçay ve ark., Çev.) Ankara: Grup Psikoterapileri Derneği Yayını.
- Blanter, A.&Blanter, A. (1988). *Foundations of psychodrama: History, theory & practice*. (3rd Ed.) New York: Springer.
- Blatner, A. (2002). Psikodramanın temelleri. (G. Şen, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Combs, G. and Freedman, J. (1990). *Symbol, story, and ceremony: Using metaphor in individual and family therapy*. New York: W.W. Norton & Co.
- Cowles, J. (1997). Lessons from "The Little Prince" therapeutic relationships with children. *Professional School Counseling*, 1(1), 57-60.
- Direk, N. (2011). *Küçük prens üzerine düşünmek*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

- Djuric, Z., Veljkovic, J., Tomic, M. (2016). Önsöz. E. Çakıcı (Çev.Ed.), Psikodrama: Yeni başlayanlar için bir rehber. (s.9). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Doğan, S. (2016). Küçük Prens kitabının yorum bilimsel ve eğitim sosyolojisi açısından incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(9), 305-324.
- Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 75 – 81.
- Dökmen, Ü. (1995). Sosyometri ve psikodrama. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Figusch, Z. (2011). Bireysel psikodramadan büyük gruplarla sosyo-psikodramaya, (B. Armağan, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz [Research Methods in Social Sciences Philosophy-Method-Analysis] (3rd ed.). Ankara, Turkey: Seçkin.
- Gökler, B. ve Danışman Gökler, I. (2011). Çocuk ve ergenlerle grup psikoterapisi ve psikodrama. *Dr. Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsü Dergisi*, 3, 7-22.
- Hackney, H. ve Cornier, S. (2008). Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı. (T. Ergene ve S. Aydemir Sevim, Çev.) Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Holmes, P., Karp, M. ve Watson, M. (2013). *Moreno'dan bu yana psikodrama – Teori ve Uygulamada yenilikler*. (N. Uçtum Muhtar, Çev.Ed). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Jung, M. (2007). Saint-Exupery ile keşif gezisi üzerine, içimizdeki Küçük Prens. (Ç.C. Dikmen, Çev.) Ankara: Yurt Kitap-Yayın.
- Kararırmak, Ö. (2015). Çocukla psikolojik danışmada metaforik süreç. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 115-127.
- Karasar, N. (2010). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Karp, M. (1988). Psychodrama in Britain: Prophecy and legacy. *Group Psychotherapy, Psychodrama & Sociometry*, 41, 45-50.
- Karp, M., Holmes, P. ve Tavon, K. B. (Ed.). (2013). Psikodrama rehberi. (N. Kalkan Oğuzhanoğlu,Çev.Ed.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kellecioğlu, D. (2010). Une etude des elem ents et fonctions de la communication linguistique dans le petit prince D'Antoine De Saint-Exypéry. (Yüksek lisans tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kellermann, P.F. (2013). Psikodramaya derinlemesine bakış (B. Gökler, I. Gökler Danışman ve A. Maili Aktaş, Çev.Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Leutz, G.A. (1974). *Psychodrama, theorie ve praxis*. Berlin: Springer.
- Moreno, J. L. (1946/ 1980). *Psychodrama*. (6th Ed.) Newyork: Beacon House.
- Moreno, J. L. (1993). *Who shall survive?* (St.Ed.) Roanoke, VA: American Society of Group Psychotherapy and Psychodrama, Royal Publishing Co.
- Moreno, J.L. and Moreno, Z.T. (1969). *Psychodrama. Volume 3: Action Therapy & Principles of Practice*. New York: Beacon House.

Moreno, Z. T., Blomkvist, L. D., & Rützel, T. (2013). Psikodrama artı gerçeklik ve iyileştirme sanatı.

Oğuzhanoğlu Kalkan, N. (Ed.) (2016). Psikodrama terimleri sözlüğü. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Özbek, A. ve Leutz, G.A. (2003). Psikodrama grup psikoterapisinde sahnesel etkileşim (Göz. geç. 2. bs.). Ankara: Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsü Yayınları No:1.

Özer Daniş, G. (2011). Meme kanseri olan kadınlarda travma sonrası büyüme: Psikodramatik bir yaklaşım. (Yayımlanmamış Psikodrama Yeterlik Tezi). Dr. Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsü, Ankara.

Özer Daniş, G. ve Üneri, Ö. Ş. (2017). Psikodramanın az bilinen yüzü: Monodrama. *Klinik Psikiyatri*, 20, 238-242.

Ravoux, J. P. (2008). Varoluşun anlamı. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Dharma Yayınları.

Saint Euxpery, A. (1943). Küçük prens. (C. Süreya ve T. Uyar, Çev.) İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Shechtman, Z. ve Michal B. D. (1999). Individual and group psychotherapy of childhood aggression: A comparison of outcomes and processes. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 3(4), 263-274.

Shakespeare W. (2013). Nasıl Hoşunuza Giderse. (Ö. Nutku, Çev.). 3. Bölüm 7. Trajedy. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Subaşı, H. (2016). Psikodrama ve kadim bilgelik. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Şendil, T.G. (2010). Psikodramanın kısa tanıtımı. *Dr. Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsü Dergisi*, 2, 7-15.

Şirin, M. H. (2007). Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış- Çocuk edebiyatı nedir ne değildir ?. Ankara: Kök Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu (2018, 7 Kasım). Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>

Yalom, İ.D. (2018). Grup psikoterapisinin teori ve pratiği Çev. A. Tangör ve O. Karaçam, İstanbul: Pegasus Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

Varma, G.S., Karadağ, V., Oğuzhanoğlu, N. K. ve Özdel, O. (2017). Depresyon tedavisinde grup psikoterapisi ve psikodramanın yeri. *Klinik Psikiyatri*, 20, 308-317.

Williams, A. (1989). *The passionate technique: Stategic psychodrama with individuals, families and groups*. London: Routledge.

Wolcott, H. F. (1994). *Transforming qualitative data: Description, analysis, and interpretation*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Zeytinoğlu, S. (1992). Küçük prens üzerine bir derleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(12).